

NaturHelt

Dette dokument rummer teksterne fra NaturHelt-hæftet i en webtilgængelig version.

Forside

NaturHelt

Navn:

Yndlingsdyr:

Intro

NaturHelt siger:

Hej

Vil du med på eventyr og se, om du kan blive en rigtig NaturHelt?

For at blive NaturHelt skal du opleve naturen, du skal lære om naturen, og du skal gøre noget godt for naturen.

Når du har gennemført alle opgaverne i dette hæfte bliver du en NaturHelt. Du bestemmer selv rækkefølgen på opgaverne og bare rolig - du får hjælp undervejs af de kloge dyr - Egernet, Blåmejsen, Helten og Natpåfugleøjlet. Du kan læse mere om dine hjælpere på næste side.

Hvis du får brug for inspiration undervejs, må du gerne se, hvordan jeg har løst nogle af opgaverne med #NaturHelt på Instagram. Når du er færdig, kan du også lægge dine egne opgaver op, så andre kan se dem.

Bagerst i hæftet kan du finde en liste med alle opgaverne, hvor du kan krydse af, når du har løst en opgave. Når du har gennemført alle opgaverne, kan du hente din NaturHelte-præmie på et af kommunens biblioteker.

Lad os komme i gang - Vi ses derude :)

Mød dine hjælpere

EGERNET kan hjælpe dig med opgaverne til at udforske skoven. Egern er ca. 20 cm høje og deres hale er lige så lang som resten af dyret. Egerns huler er som en bold og helt tætnet med blade, mos og bark, og de har en dør, som de lukker om natten. Egern lever primært af kogler og nødder, men de kan også spise insekter og små fugleunger.

BLÅMEJSEN er din makker til opgaverne, som foregår tæt på hjemmet. Måske kan du finde den i din egen have. Du kan kende den på den blå top på hovedet. Blåmejsen forer ofte sin rede med aromatiske urter, fordi de kan hjælpe med at dræbe bakterier i reden.

HELTEN hjælper dig med de opgaver, som har med vand at gøre. Det er en lakse-fisk, der lever i større søer og vandløb, fx i Ringkøbing Fjord og Stadil Fjord. Nogle typer helt kan også leve i saltvand, men vandet skal være rent og koldt, for at helten kan leve der. Hunnen kan gyde op til 50.000 æg. Helten kan blive op til 70 cm lang og veje op til 10 kg.

NATPÅFUGLEØJET skal du spørge til råds når du skal opleve naturen om natten. Det er en slags sommerfugl, som har nogle flotte øje-lignende pletter på vingerne. Hunnerne er kun aktive om natten, men hannerne flyver også rundt i dagtimerne. Natpåfugleøje foretrækker hede- og græsområder, hvor larverne kan leve af blandt andet lyng og brombær.

Det må du i naturen

På Stranden:

Her må du være hele døgnet, så længe du holder dig 50 meter fra beboelse.

Du må gerne tænde bål på stranden de steder, hvor der ikke vokser noget. Når du slukker bålet igen, så gør det med vand - ikke ved at smide sand ovenpå! Hvis du slukker bålet med sand kan resterne holde sig varme meget længe og andre kan brænde fødderne ved at træde på sandet.

Du må også gerne overnatte på stranden, så længe det er under åben himmel. Du må ikke sætte telt op.

I det åbne land:

Det kan være moser, enge, overdrev, hede eller andre områder.

Her må du opholde dig hele døgnet, så længe du bliver på stierne. Det er særligt vigtigt at blive på stierne i den sarte lynghede, hvor det er svært for planterne at gro. De har ikke kræfter til at holde sig i live, hvis folk går og tramper på dem.

På enge og overdrev må du gerne bevæge dig udenfor stierne - men kun fra kl. 6.00 til solnedgang.

I skoven:

I skoven skelnes der mellem private og offentlige skove. De private skove kan du kende på, at der ofte er et sort skilt ved indgangen til skoven.

I private skove må du færdes til fods eller på cykel fra kl. 6.00 til solnedgang.

Du må kun være på de etablerede stier, og du må kun plukke eller samle det, du kan nå fra stien.

Du må kun overnatte i private skove, hvis der er givet særlig tilladelse til det.

I offentlige skove må du opholde dig hele døgnet. Du må gerne bevæge dig udenfor stierne, klatre i træer og bygge huler.

Du må overnatte i offentlige skove overalt, hvis du sover under åben himmel. Vil du gerne sove i et telt, skal du finde en afmærket teltplads eller vælge en skov, hvor der er fri teltning.

I offentlige skove må du tænde bål på anlagte bålpladser - ikke andre steder. Du må også gerne samle skatte og ting til at pynte med eller til at spise. Men lad være med at være grådig - efterlad noget, så der også er til andre. En huskeregel er, at du må samle ca. en bærepose med gode ting fra skoven.

Eventyr tæt på hjemme

NaturHelt siger: Vi starter med noget let - de første 5 opgaver handler om at opleve eventyr tæt på hjemme. Her skal du:

- Være ude i regnvej
- Gå med bare tæer
- Bygge en hule
- Følge naturens gang
- Lave naturkunst

Vær ude i regnvej

Opgavetekst: Mærk hvordan det dufter imens og efter det har regnet.

Blåmejsen siger: Vidste du at i Danmark regner det 179 dage om året - så hvis du vil opleve naturen, må du hellere lære at være ude i regnen.

Gå med bare tæer

Opgavetekst: Prøv at gå på forskelligt underlag, fx mos, skovbund, sand, græs, sten, vand... Prøv at lave en sansesti, hvor du kan komme igennem de forskellige typer underlag.

Byg en hule

Opgavetekst: Du kan bygge hulen i skoven eller hjemme i din have. Du kan også besøge hulebyen i Skjern Birk Plantage og tilføje en hule mere til byen.

Indsæt et billede eller lav en tegning fra da du løste opgaven.

Egernet siger: Du kan bygge en rigtig fin hule ved at finde en lang gren, som deler sig i den ene ende. Denne gren stiller du op ad et træ, og så skal du bare finde granris, eller noget andet tæt, til at lægge op ad begge sider af grenen.

Følg naturens gang

Opgavetekst: Denne opgave handler om at se naturen forandre sig. Du kan løse opgaven ved at gøre en af følgende ting:

- Tag billeder af det samme sted i naturen 1 gang om måneden i løbet af et helt år.
- Besøg stranden flere gange. Du skal opleve både flod (højvande) og ebbe (lavvande) og se havet i både solskin og stormvejr.
- Se en solopgang helt fra før solen bliver synlig til du kan se hele solen på himlen.
- Pluk en blomst og se den visne.
- Fang en sommerfuglelarve og se den blive til en sommerfugl.

Helten siger: Vidste du at der kan være op til 1 meters forskel i vandhøjden fra ebbe til flod i Hvide Sande?

Lav naturkunst

Opgavetekst: Du bestemmer helt selv hvilken type kunst, du gerne vil lave, men her er et par ideer: Skriv dit navn med naturmaterialer, lav kastanjedyr, lav en blomsterkrans, byg en stenvarde, lav naturmønstre, lav en juledekoration, mal med blomster, lav en naturmandala, tegn strandfigurer... Få inspiration til flere naturkunstaktiviteter her: landartforkids.com

Indsæt et billede eller lav en tegning fra da du løste opgaven.

NaturHelt siger: Hvis du er på stranden, kan du lave strandfolk. Du skal have en makker med. Læg dig ned på sandet. Tænk på at sprede arme og ben ud fra kroppen på forskellig vis - så bliver det lettere at se, hvad det skal forestille. Din makker skal tegne en streg rundt om dig.

Kan du se, at jeg har forsøgt at lave en silhuet, hvor det ser ud som om, jeg løber?

Bagefter kan I lægge små sten på strengen, så motivet holder i længere tid.

I kan jo prøve at lave flere forskellige figurer.

Lær naturen at kende

NaturHelt siger: Det her er vigtigt. For at kunne blive en rigtig NaturHelt er du nødt til at lære naturen at kende. Her er nogle opgaver, som kan gøre dig lidt klogere på naturen:

- Find et dyrespor
- Vær helt stille
- Oplev en myretue
- Find en souvenir i naturen og find ud af hvad det er
- Find noget spiseligt i naturen

Find et dyrespor

Opgavetekst: Dyrespor kan være mange ting fx æggeskaller, en afgnavet kogle, dyrelort, fodspor på jorden, en forladt fuglerede osv. Du skal finde et tegn på, at der har været et dyr. Hvis du er rigtig sej, kan du også finde ud af hvilket dyr, sporet stammer fra.

Blåmejsen siger: Når de små fugleunger er udklækket, samler forældrefuglene skallerne og flyver dem et stykke væk fra reden. Det ville være alt for nemt for rovdyr at finde fugleungerne, hvis der lå æggeskaller lige nedenfor.

Vær helt stille

Opgavetekst: Find et sted i naturen og sæt dig godt til rette. Du skal sidde og lytte til lydene omkring dig. Du må gerne lukke øjnene.

- Hvis du er under 4 år skal du sidde stille i mindst 10 minutter.
- Hvis du er 4-8 år skal du sidde stille i mindst 20 minutter.
- Hvis du er over 8 år skal du sidde stille i mindst ½ time.

Oplev en myretue

Opgavetekst: Hvor mange myretuer kan du finde i skoven? Hvad tror du myrerne laver? - rydder de op, leder de efter mad, går de til angreb? Prøv at lægge et blad på myretuen og se om de fjerner det.

Egernet siger: Led efter myrerne på dage, hvor der er lunt og solskin - her er myrerne meget mere aktive end på kolde dage, hvor de helst holder sig inde.

På en lun forårsdag kan du se en lille koloni af myrer stå helt stille på toppen af myretuen. Solen varmer myrernes kroppe, ligesom når du har en sort t-shirt på. Efter solbadet går de opvarmede myrer ned i tuen igen. De afgiver varmen til myretuen, som kan ende med at være 10-15 grader varmere end luften udenom. Om vinteren holder myrerne sig langt nede i tuen, hvor der er lunt og rart.

Vidste du at en myre kan løfte 30-50 gange sin egen kropsvægt? Det svarer til at din mor, hvis hun var stærk som en myre, kunne løfte en elefant med munden!

Find en souvenir fra naturen og find ud af hvad det er

Opgavetekst: Du skal finde en lille ting i naturen, som du tager med hjem og har lyst til at gemme. Det kan være en flot sten, en grankogle, en muslingeskal, rav, sepiaskallen fra en blæksprutte, et fossil, hajæg eller noget andet flot, som du finder i naturen. Når du kommer hjem, skal du finde ud af, hvor din souvenir stammer fra. Hvis du for eksempel har fundet en flot muslingeskal, skal du forsøge at finde ud af, hvilken type musling den stammer fra.

NaturHelt siger: Du må gerne pynte din souvenir. For eksempel ved at male på den, eller lave den til en nøglering eller halskæde.

Find noget spiseligt i naturen

Opgavetekst: Du kan vælge noget, der kan spises med det samme, eller du kan finde noget, som skal tilberedes - og du skal selvfølgelig smage på det færdige resultat. Få en voksen til at hjælpe dig, hvis du vælger noget, der skal tilberedes.

App'en VildMad kan vise dig, hvad du kan finde og spise nu. Du kan se billeder af de forskellige råvarer, og der er opskrifter på, hvad du kan bruge det til. Der står også, hvis der er giftige planter, som du skal passe på med at forveksle med.

Egernet siger: Du kan finde alt muligt lækkert at spise i naturen fx:

- brombær, blåbær og hindbær - dem kan du spise direkte, eller du kan lave marmelade af dem.
- mælkebøtter - du kan spise de gule blade direkte eller samle rigtig mange og lave dem til sirup
- tang - det kan du bruge til at lave chips af. Det skal bare vendes i lidt olie og bages ved lav varme i ovnen.
- hyldeblomster - dem kan du dyppe i pandekagedej og stege.
- nødder - dem skal du samle imens de er grønne og lægge dem til tørring i lang tid et sted, hvor der er lunt og tørt.

Gør noget godt for naturen

NaturHelt siger: Nu er det blevet tid til, at du skal vise dine helteegenskaber og gøre noget godt for naturen. Opgaverne her lyder:

- Byg et insekthotel
- Se det gro
- Lav dine egne fuglekugler
- Indsaml affald i naturen

Byg et insekthotel

Natpåfugleøjlet siger: Sådan bygger du et insekthotel:

Byg en ramme af nogle brædder. Inddel rammen i nogle mindre rum. De behøver ikke være lige store.

Fyld hvert rum op med forskellige ting, der giver huller og hulter, som insekterne kan gemme sig i.

Du kan fx bruge gamle mursten med huller i eller forskellige små stykker træ, som du laver huller på 5-10 mm i. De små huller er gode til hvepse og bier.

Du kan også fylde nogle af rummene op med små kviste, mos og blade, bark og kogler. Disse rum er gode til mariehøns og natsommerfugle.

Hæng insekthotellet op i skyggen og lad det hænge året rundt.

Se det gro

Opgavetekst: Denne opgave handler om, at du skal se noget vokse, og du skal nok hjælpe det lidt på vej.

Du kan plante et træ, en blomsterblanding, krydderurter eller en lille køkkenhave. Du kan enten gøre det i din have, på din altan, i en urtepotte eller i et minidrivhus.

Her er nogle ideer til, hvad du kan plante:

- Et agern fra et egetræ
- Kerner fra et æble
- Karse eller krydderurter

Du må også gerne vælge noget andet. Hovedsagen er, at du hjælper en plante til at vokse sig stor og frodig. Husk at planten skal have vand og lys for at klare sig godt.

Egernet siger: Et egetræ bliver normalt 400-500 år gammelt, men Danmarks ældste træ - Kongeegen, som står ved Jægerspris - menes at være omkring 1.800 år gammel.

Lav dine egne fuglekugler

Opgavetekst: Der er forskellige måder at lave fuglekugler på. På næste side er der et forslag til, hvordan du kan gøre. Få evt. en voksen til at hjælpe dig.

Blåmejsen siger: Du må gerne fodre fugle hele året, men det er vigtigst at gøre det i de kolde vintermåneder, hvor der ikke er så meget andet mad at finde. Sørg for at der også er adgang til vand, når du fodrer fugle.

OPSKRIFT PÅ FUGLEKUGLER

Det skal du bruge:

- * Nogle store åbne, grankogler.
- * Lidt snor, fx "madsnor" eller en kraftig ståltråd.
- * Ca. 200 g. fast fedt, fx palmin, kokosolie eller svinefedt. Det må ikke være saltet.
- * Ca. 150 g frøblanding fx hørfrø, solsikkefrø, hampefrø, hasselnødder, græskarkerner, havregryn eller færdigblandet fuglefoder til vilde fugle.
- * Et stykke bagepapir eller lignende til at lægge de færdige fuglekugler på.

Sådan gør du:

1. Bind et stykke snor/ståltråd i den tykke ende af hver grankogle, sørg for at snoren sidder godt fast.
2. Smelt fedtstoffet i en gryde (få en voksen til at hjælpe dig).
3. Bland fuglefrø i det smeltede fedtstof så det er godt blandet sammen.
4. Tag gryden af varmen og lad foderblandingen køle lidt af.
5. Når det er kølet af, kan du med en grydeske (eller med hænderne) fordele blandingen imellem skællene på grankoglerne.
6. Når du er færdig, lader du koglerne ligge, til de er helt kølet af, inden du kan hænge dem op i havens træer.

Indsaml affald

Opgavetekst: Gå en tur hvor I samtidig renser jorden for affald. I kan fx lave en konkurrence om, hvem der kan samle mest, eller I kan se, hvad I indsamler mest af.

NaturHelt siger: Hvis I går ved havet, er der med jævne mellemrum opsat store kasser, hvor I kan smide jeres indsamlede affald.

Helten siger: 70% af affaldet i havet ender på havets bund, 15% flyder i overflader og 15% skyller op på kysterne. Det er rigtig dejligt for os der lever i vandet, hvis I vil indsamle alt hvad I kan fra kysten, så det ikke kommer ud i vandet igen.

Oplev naturen om natten

NaturHelt siger: Det er for vildt! Der sker alt muligt i naturen om natten. Du skulle tage at komme med ud og se:

- Lav mad over bål
- Gå en tur i mørke uden lys og lygte
- Se på stjerner
- Sov udenfor

Mad over bål

Opgavetekst: Du skal tilberede noget over bål - du vælger selv, om det skal være snobrød, banan med pålægschokolade, spaghetti med kødsovs eller noget helt andet. Husk at have en voksen med, når du laver bål.

NaturHelt siger: Det er en god ide at have et lille optændingskit med hjemmefra, så det er nemt at få ild i bålet. Det kan fx være vatkugler indsmurt i vaseline, stearinlysstumper, en optændingsbriket, tynde strimler tør birkebark eller avisstrimler.

Opskrift på snobrød:

½ pakke gær
3 dl vand
lidt groft salt
500 g hvedemel

1. Rør salt og gær ud i vandet.
2. Tilsæt mel og ælt til du får en sammenhængende dej.
3. Lad dejen hæve i ca. 30 minutter.
4. Tag en klump dej og rul til en lang pølse som du snor rundt om spidsen på en pind.
5. Find nogle gode gløder i bålet som du kan bage dit snobrød over.
6. Når du kan banke på brødet med en finger, og det lyder hult, er det færdigt.

Du kan evt. putte ketchup, pølser, ost, syltetøj eller chokolade ind i det lune brød.

Sådan laver du et godt bål:

Du skal bruge et optændingskit, nogle små, godt tørre kviste, der let går ild i og nogle større stykker brænde, som kan holde bålet i gang i lang tid og selvfølgelig tændstikker eller andet, du kan lave ild med.

Byg brændestykkerne op som et lille tårn lidt som et klodsmajortårn - bare med mellemrum imellem brændestykkerne.

Start med at lægge to-tre stykker brænde ved siden af hinanden i bunden. Læg dit optændingskit og de små kviste i midten af tårnet (hvis jorden er fugtig lægges det ovenpå et-to stykker brænde).

Byg så klodsmajortårnet op omkring optændingskittet og de små kviste med to stykker brænde på den ene led og ovenpå to stykker brænde på den anden led osv. til du har et lille tårn.

Forholdsregler når du tænder bål:

1: Tænd kun bål på afmærkede bålpladser.

2: Sørg altid for at have vand lige i nærheden.

3: Tænd kun bål sammen med en voksen.

4: Vær særlig opmærksom i tørre perioder og tænd ikke bål, hvis Beredskabsstyrelsen har frarådet det.

5: Husk at slukke bålet grundigt med vand inden du forlader det.

Gå en tur i mørke uden lys og lygte

Opgavetekst: Det skal være mørkt, og du må ikke bruge nogen form for lys. Gå gerne i skoven eller på stranden, så du kommer rigtig væk fra byens lys. Hvis du bliver nødt til at gå langs vejen, er det vigtigt, at du har reflekser på, så du kan blive set.

Natpåfugleøjjet siger: Tro mig! Du kommer til at kunne se helt fint, når dine øjne har vænnet sig til mørket.

Se på stjerner

Opgavetekst: Prøv om du kan finde Karlsvognen. Den finder du i nordlig retning.

Hvis du gerne vil finde flere stjernebilleder, kan forskellige apps være en god hjælp. Her kan du se, hvordan de forskellige stjernebilleder ser ud, i hvilken retning de er, og hvornår på året de er synlige. Apps'ene 'Stellarium' eller 'Skywalk 2' kan du bruge, uden at skulle betale for dem.

Natpåfugleøjjet siger: Moderne mennesker er jo ikke vant til at være ude om natten, så det er en god ide at tage et godt varmt tæppe med ud og noget rart at ligge på. Du skal være i mørke i ca. 15-30 minutter, før du rigtig kan se stjernerne. Bor du inde i byen med mange gadelygter, kan det være en ide at tage lidt væk, så der bliver rigtig mørkt omkring dig - så kan du se mange flere stjerner. Hvis du er heldig, ser du også et stjernesud - der er normalt rigtig mange i august.

Sov udenfor

Opgavetekst: Du kan sove i telt, i shelter eller under åben himmel. Du bestemmer selv, om det skal være hjemme i din egen have/på din altan eller i et shelter eller på en teltplads ude i skoven, eller under åben himmel på stranden eller i skoven.

NaturHelt siger: Uanset hvordan du sover ude, er det vigtigt, at du har noget godt at ligge på til at isolere for den kolde luft, der kommer fra jorden. Det kan være en gammel madras eller du kan købe et billigt liggeunderlag.

Det er også en god ide med en sovepose, men om sommeren kan du også klare dig med en almindelig dyne. Tag et ekstra tæppe med, som du kan tage over dig hvis det bliver koldt i løbet af natten.

Det er vigtigt, at du ikke fryser inden du lægger dig, til at sove - ellers bliver det svært at få varmen i løbet af natten. Hvis du er kold inden sovetid, så løb lidt rundt eller lav nogle sprællemænd inden du lægger dig.

Natpåfugleøjjet siger: Vidste du at der i Danmark er 10,5 times forskel på den korteste og den længste nat?

Hemmelige steder

NaturHelt siger: Nu skal vi ud på eventyr. Der er nogle super cool steder her i nærheden, hvor du kan få nogle helt særlige naturoplevelser. Der er kun én opgave i det her opgavesæt - du skal ud og opleve et af de helt særlige steder i vores område.

Udforsk et af følgende steder med en lang gåtur i området. Vælg et sted du ikke kender i forvejen. På de næste sider kan du finde et kort over, hvor de forskellige hemmelige steder kan findes, samt adresse/vejledning til hvordan du finder de hemmelige steder.

1. Sandbæk Plantage
2. Brejning Egekrat
3. Snogdal Plantage
4. Torsted Plantage
5. Fejsø Mose
6. Skjern Birk Plantage
7. Ejstrup Søerne
8. Skodbjerge
9. Tipperne, Værnetårnet og Værnengene
10. Lyngvig Fyr
11. Momhøje Naturcenter
12. Hindø
13. Dejbjerg Hede
14. Kulsøen
15. Skjern Enge og Pumpestation Nord

NaturHelt siger: Hey et lille tip - Sandbæk Plantage, Snogdal Plantage, Torsted Plantage, Skjern Birk Plantage og Momhøje Naturcenter er offentlige skove, så der må du gerne udforske udenfor stierne, klatre i træer eller bygge en hule i skovbunden.

Beskrivelse af stederne:

1. **SANDBÆK PLANTAGE.** Med sine 143 ha er det Ringkøbing-Skjern Kommunes største plantage. Her er masser af plads til at gå på opdagelse i naturen. I kan starte jeres vandretur fra Bindsbølvej, 6920 Videbæk.

2. **BREJNING EGEKRAT.** Her er det som at komme ind i en eventyrskov. Find Brejning Egekrat ved at køre ad Brejninggårdvej og dreje mod nord ad Kratvej. Parkerings- og rastepladsen er i krattet, der ligger ved Kratvej i østsiden af krattet.

3. SNOGDAL PLANTAGE. Vestjylland er kendt for sit flade landskab, men i Snogdal er der mange bakker og mulighed for en krævende løbe-/gåtur. Plantagen ligger knap 3 km nord for Spjald, på sydsiden af Holstebrovej (modsat Omme Bakker).
4. TORSTED PLANTAGE. Gå turen rundt ad Rødevej til Østersande Hede, op igennem skoven af den afmærkede rute, ud på heden igen og tilbage af Østersandevej. Der er flere parkeringspladser langs Fejsøvej, 6973 Ørnholm.
5. FEJSØ MOSE. Her kan du være heldig at finde den kødædende plante liden soldug. Bare rolig - de kødædende planter spiser ikke børn - de fleste lever af insekter. Parkér ved p-pladsen nær vejkrydset mellem Fejsøvej og Kronhedevej. Fortsæt ad Fejsøvej og gå øst af stien under højspændingsledningerne indtil I kommer til Fejsø Mose.
6. SKJERN BIRK PLANTAGE. Tag på oplevelsestur hvor I både kan finde hulebyen, forskellige kunstværker, se kæmpe insekter og meget mere. Du kan finde skilte til Skjern Birk Plantage fra Skyggehusvej, 6900 Skjern.
7. EJSTRUP SØERNE. Størstedelen af Ejstrup Søerne er udlagt som urørt skov – det er næsten som at gå en tur i en urskov. Ejstrupvej, Ejstrup, 6900 Skjern.
8. SKODBJERGE. Her kan I gå i klitterne og se Ringkøbing Fjord til den ene side og Vesterhavet til den anden. Der er forskellige muligheder for parkering langs Sønder Klitvej, 6960 Hvide Sande.
9. TIPPERNE, VÆRNTÅRNET OG VÆRNENGENE. Her kan I se en masse fugle. Læs informationstavlerne, se udstillingen i Nordladden og find ud af hvilke fugle I kan se. Bemærk: Der gælder særlige åbningstider og adgangsforhold til Tipperne, som fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside: www.nst.dk. Start turen fra Værnvej mellem Bork Havn og Nymindegab, drej mod nord af Tippervej (skiltet Tipperne) og følg skiltene til hhv. Nordladden, Værntårnet og Tipperhuset.
10. NØRRE LYNQVIG FYR. Oplev både skov, klithede, hav, fjord og strand så langt øjet rækker. I kan starte jeres tur fra Nørre Lyngvig Fyr, Holmsland Klitvej 109, 6960 Hvide Sande.
11. MOMHØJE NATURCENTER. Her kan I finde nogle af de højeste bakketoppe i vores område. I kan starte jeres udflugt fra Kibækvej 19, 6933 Kibæk.
12. HINDØ. På en ca. 4 km vandretur kan I komme hele vejen rundt om øen og få nogle udsigter over det vestjyske landskab. Bemærk at Hindø er privatejet, så husk at læse skiltene ved broen. I kan finde Hindø ved at køre ad Agersbækvej fra Hee, syd om kirken og de ca. 3 km helt frem til broen til Hindø.
13. DEJBJERG HEDE. Her kan I følge "Rakkerruten" til Bundsbæk Mølle. Heden er smukkeste i september, når lyngen blomstrer. P-plads og udsigtspunkt overfor Hellig Kors Kloster på Lemvej 19, 6940 Lem.
14. KULSØEN VED TROLDHEDE. I det gamle brunkulsleje kan I se, hvordan landskabet er blevet påvirket af brunkulsdriften og læse på infotavlerne om de historiske elementer. Parkeringsplads ved Nr. Viumvej nord for Troldhede, 6920 Videbæk.
15. SKJERN ENGE OG PUMPESTATION NORD. Nyd udsigten fra toppen af pumpestationen, se

udstillingen, prøv at krydse vandet med trækfærgen, følg stien langs med Skjern Å ud til fugletårnet og tilbage igen. Følg Langkærvej og fortsæt ad Fuglsandvej til du ikke kan komme længere, 6900 Skjern.

Får du lyst til flere vandreture, kan du her finde nogle smukke udflugter i dit nærområde: [Her. Klik for at følge link](#). Du kan også se på app'en Naturens Rige, hvor der er kort over forskellige faciliteter i naturen.

Indsæt et billede eller lav en tegning fra da du løste opgaven.

Tak for nu

NaturHelt siger: Nu er du blevet en rigtig NaturHelt og du har fortjent din præmie, som du kan hente på et af kommunens biblioteker.

Indsæt et billede eller lav en tegning af dig som NaturHelt.

Om udarbejdelsen af NaturHelt-hæftet

Tak til AIR - Artist in Residence for deres bidrag med inspiration til nogle af opgaverne. Se mere om AIR [her](#).

Hæftet er udarbejdet som en del af projektet "Ta' mig med ud, bedstefar!", der har til formål at inspirere til aktiviteter i naturen på tværs af generationer. Andre dele af projektet omfatter forskellige typer inspirationsaktiviteter, som afholdes i løbet af efteråret 2021 og foråret 2022.

"Ta' mig med ud, bedstefar!" er støttet af Friluftsrådet og er udarbejdet i samarbejde mellem Ringkøbing-Skjern Kommune, Ringkøbing-Skjern Museum og FrivilligVest.

Logo Friluftsrådet, FrivilligVest, Ringkøbing-Skjern Museum, Ringkøbing-Skjern Kommune.